

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Analýza složek státního rozpočtu a návrh opatření
ke snížení mandatorních výdajů**

Tereza Chvátilová

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tereza Chvátilová

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Analýza složek státního rozpočtu a návrh opatření ke snížení mandatorních výdajů**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Teoretická východiska: Podstata a funkce státního rozpočtu, jeho příjmy a výdaje.
4. Analytická část: Analýza mandatorních výdajů státního rozpočtu se zaměřením na veřejné finance v ČR a SR
5. Výsledky a diskuze: Návrh opatření ke snížení a optimalizaci mandatorních výdajů v ČR a SR
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

ČERVENKA, Miroslav. Soustava veřejných rozpočtů. Praha: Leges, 2009, 208 s. ISBN 978-80-87212-11-0.

ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. Analýza dopadů reformy veřejných financí stran ODS, KDU-ČSL, SZ. Praha: Sondy, 2007, 102 s. ISBN 80-86846-19-9.

DOSTÁLOVÁ, Ivana - KLVAČOVÁ, Eva - MALÝ, Jiří - MRÁČEK, Karel. Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008, 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.

DUBSKÁ, Drahomíra. Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s.

KALOUDA, František - MECH, Josef - POVOLNÝ, Pavel. Metody analýz výdajů státního rozpočtu. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007, 150 s. ISBN 978-80-86851-75-4.

LAJTKEPOVÁ, Eva. Veřejné finance. 1. vyd. Brno: CERM, 2007, 151 s. ISBN 978-80-7204-495-5.

MAŠEK, Jaroslav - VLKOVÁ, Jitka. Vyšší daně, ale žádné šetření. Mladá fronta DNES, 10. prosince 2009, s. B1 a B4

MATES, Pavel. Reforma veřejné správy: sborník příspěvků. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 378 s. ISBN 978-80-7357-300-3.

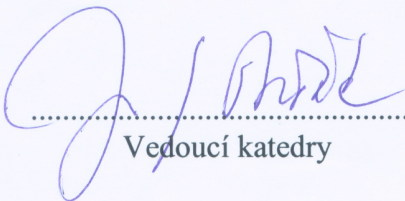
Ministerstvo financií slovenskej republiky. Stratégia reformy riadenia verejných financií [online]. Vystaveno 14.7.2005. Dostupné z:

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3571>

PRŮŠA, Ladislav. Reforma veřejné správy a její dopad na systém sociální ochrany obyvatelstva. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2003, 79 s.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Daniela Spiesová**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Analýza složek státního rozpočtu a návrh opatření ke snížení mandatorních výdajů" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Daniele Spiesové, vedoucí mé bakalářské práce, za cenné rady, připomínky a ochotu, se kterou se mi věnovala v průběhu zpracování této práce.

**Analýza složek státního rozpočtu a návrh opatření ke
snížení mandatorních výdajů**

**Analysis of National Budget Constituents and
Suggestions for Mandatory Expenditure Abatement**

Souhrn

První část této práce přináší obecné informace o státním rozpočtu. Je zde popsána jeho funkce, zásady, které by se měly dodržovat při tvorbě rozpočtu a příklady metod rozpočtování. Zabývá se příjmy státního rozpočtu, a to jak daňovými, tak i nedaňovými. Obsahuje členění daní, jejich charakter a výši jednotlivých daní. Dále popisuje výdaje státního rozpočtu, jejich funkce a hlediska, podle kterých je lze členit. Podrobně rozvádí pojem mandatorní výdaje.

V návaznosti na mandatorní výdaje se práce zabývá reformami veřejných financí. Praktická část práce obsahuje popis reforem provedených v České a Slovenské republice, jejich zhodnocení a komparaci. Na základě toho pak podává návrhy opatření, která by mohla přispět ke snížení mandatorních výdajů

Klíčová slova: rozpočet, veřejné finance, mandatorní výdaje, reforma, snížení výdajů

Summary

The first part of this thesis consists of information about the national budget, namely its purpose, budgeting policies and different types of budgeting methods. It deals with budget receipts and expenditures, containing types and purposes of national budget expenditures. There is a detailed account of mandatory expenditures and its progression.

The next part discourses on reforms of public finances, which were executed in Czech and Slovak Republic. It compares said reforms and brings suggestion for mandatory expenditure abatement.

Key words: budget, public finances, mandatory expenditures, reform, expenditure abatement

Obsah:

1. Úvod.....	5
2. Cíl a metodika práce.....	6
3. Státní rozpočet.....	7
3.1. Funkce státního rozpočtu.....	7
3.2. Rozpočtové zásady.....	7
3.3. Metody rozpočtování.....	9
3.4. Cíle fiskální politiky.....	9
4. Příjmy státního rozpočtu.....	11
4.1. Vymezení pojmu daně.....	11
4.2. Členění daní.....	11
4.2.1. Daň z příjmu fyzických osob.....	12
4.2.2. Daň z příjmu právnických osob.....	12
4.2.3. Majetkové daně.....	12
4.2.4. Daň z přidané hodnoty.....	13
4.2.5. Spotřební daň.....	13
4.2.6. Pojistné sociálního pojištění.....	13
4.3 Poplatky.....	14
4.4 Úvěrové příjmy.....	14
5. Výdaje státního rozpočtu.....	16
5.1. Faktory ovlivňující strukturu výdajů.....	16
5.2. Členění výdajů.....	17
5.3. Charakteristika plánovatelných výdajů.....	18
5.3.1. Mandatorní výdaje vyplývající ze zákona.....	19
5.3.2. Quasi mandatorní výdaje.....	19
5.3.3. Ostatní mandatorní výdaje.....	19
5.4 Vývoj mandatorních výdajů.....	20
5.5 Komparace příjmů a výdajů.....	21
5.6 Zhodnocení a dílčí závěr.....	21
6. Reforma veřejných financí v České a Slovenské republice.....	23
6.1. Komparace daňových systémů.....	23

6.1.1. Zhodnocení a dílčí závěr.....	25
6.2 Změny v řízení veřejných financí.....	26
6.3 Důchodový systém v České republice.....	27
6.4 Reforma důchodového systému České a Slovenské republiky.....	29
6.4.1 Komparace důchodových systémů.....	31
7. Návrhy opatření ke stabilizaci mandatorních výdajů.....	33
7.1. Další možná opatření.....	35
8. Závěr.....	36
9. Seznam literatury.....	37
9.1. Seznam citací.....	38
9.2. Seznam grafů.....	39
9.3. Seznam tabulek.....	39
9.4. Seznam příloh.....	39
10. Přílohy.....	40

1. Úvod

Státní rozpočet České republiky představuje nejdůležitější složku veřejných financí. Je sestavován podle zákona 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech. Rozpočet je sestavován na jeden rok, který je shodný s rokem kalendářním. Návrh zákona sestavuje Ministerstvo financí a před projednáváním ho předává předsedovi sněmovny. Musí tak učinit nejpozději tři měsíce před začátkem rozpočtového roku. Následuje druhá etapa, a sice projednávání a schvalování rozpočtu.

Schvalovací proces se skládá ze tří čtení. V prvním čtení se projednávají příjmy, výdaje a rozpočty jednotlivých krajů. Pokud sněmovna původní návrh neschválí, určí ministerstvu financí termín, do kterého musí předložit nový návrh. Ve druhém čtení jsou předkládány rozpočtové návrhy. Ve třetím čtení se hlasuje o pozměňovacích návrzích a následuje usnesení o schválení zákona. Pokud ho sněmovna schválí, může být uveřejněn ve sbírce zákonů.

Pokud Poslanecká sněmovna návrh zákona neschválí, nebo nestihne zákon do prvního dne rozpočtového roku nabýt platnosti, řídí se hospodaření od začátku rozpočtového roku do dne, kdy nabývá platnost aktuální rozpočet takzvaným „rozpočtovým provizoriem.“ V období rozpočtového provizoria je objem příjmů a výdajů stejný, jako byl minulý rozpočtový rok.

Zákon o státním rozpočtu obsahuje celkové příjmy do státní kasy a celkové výdaje. Příjmy a výdaje rozpočtu se dělí na kapitoly. V posledních letech přesahují výdaje objem příjmů a tvoří se schodek státního rozpočtu. V rozpočtovém zákoně je uvedeno, jak bude schodek vypořádán. Problematice rozpočtového schodku se věnuje kapitola číslo 396 s názvem Státní dluh.

2. Cíl a metodika práce

Cílem této bakalářské práce je nalezení opatření, která by pomohla ke snížení mandatorních výdajů státního rozpočtu. Teoretická část práce přináší odborné informace o funkci státního rozpočtu, základních rozpočtových zásadách a účelu sestavování státních rozpočtů. Pojednává o členění a vývoji rozpočtových příjmů a výdajů. Cílem teoretické části práce je popsat výdaje státního rozpočtu, především strukturu a objem výdajů mandatorních.

Praktická část práce se zabývá reformou veřejných financí a reformou důchodového systému v České republice a Slovenské republice. Její součástí je srovnání daňových a důchodových reforem provedených v obou zemích. Z porovnání reforem pak vychází návrhy ke snížení mandatorních výdajů pomocí reformy důchodového systému.

Bakalářskou práci jsem zpracovala na základě studia volně dostupné odborné literatury. Některé informace jsem čerpala také z internetových portálů, především Ministerstva financí a Ministerstva práce a sociálních věcí. Knižní i internetové zdroje jsou vyjmenovány v seznamu literatury na konci práce.

3. Státní rozpočet

Státním rozpočtem se rozumí centralizovaný fond peněžních prostředků, soustředěných do působnosti státu na principu nenávratnosti a neekvivalentního způsobu rozdělování. Z účetního hlediska je státní rozpočet bilancí příjmů a výdajů státu. (Hamerníková, Maaytová, strana 170)[1]

3.1 Funkce státního rozpočtu

Hlavní funkce státního rozpočtu jsou tři – alokační, stabilizační a redistribuční. Alokační funkce obstarává rozmístění peněžních prostředků do určených sfér. Stabilizační (fiskální) funkce má za cíl zmírnit vliv aktivní fiskální politiky státu na hlavní makroekonomické veličiny, jako je například inflace, nezaměstnanost, atd. Poměrně novou funkcí je funkce redistribuční, která se začala uplatňovat až počátkem dvacátého století. Zajišťuje spravedlivé rozdělení důchodů mezi jednotlivé ekonomické subjekty pomocí přerozdělování části příjmů státního rozpočtu. Příkladem jsou sociální transfery, například příspěvky na sociální a zdravotní pojištění či podpora v nezaměstnanosti.

Důležitá je také funkce kontrolní zajišťující kontrolu příjmů a výdajů státního rozpočtu. Funkci regulační plní rozpočet pouze tehdy, je-li třeba snížit nerovnováhu ekonomického vývoje. V takovém případě může stát zasahovat do tržní ekonomiky například pomocí cenové regulace. Rozpočet může také ukazovat zaměření politických stran, například podle toho, kolik prostředků jsou ochotny vynaložit na redistribuční funkci, potažmo sociální transfery. Zatímco výše uvedené funkce byly ekonomického charakteru, poslední funkce je funkcí politickou.

3.2 Rozpočtové zásady

Rozpočtové zásady vycházejí z historických zkušeností spojených s tvorbou státního rozpočtu. Následujícími fázemi by se měl řídit celý rozpočtový proces, tj. všechny fáze práce s rozpočtem. V rozpočtové praxi se uplatňují zejména zásady úplnosti

jednotnosti
reálnosti
každoročního sestavování a schvalování
vyrovnanosti
publicity
přehlednosti [2]

Zásada úplnosti vyžaduje, aby byly ve státním rozpočtu popsány všechny finanční operace vlády a centrálních institucí, a aby byly příjmy a výdaje zachyceny v úplných částkách. Zdůrazňuje potřebu jednotného peněžního fondu pro správu státního rozpočtu.

Podstatou zásady jednotnosti je účetní zaznamenávání všech příjmů a výdajů do jediného dokumentu. Vlivem sestavování dalších rozpočtů (mimořádných, doplňkových, atd.) se od této zásady upustilo a byla nahrazena zásadou rozpočtové plurality. Ta připouští existenci několika dílčích rozpočtů.

Zásada reálnosti zamezuje převodu výdajů určených na nějaký účel na účel jiný a pomáhá zachovat řád v rozpočtu.

Zásada každoročního sestavování a schvalování zajišťuje lepší kontrolu příjmů a výdajů než princip víceletých rozpočtů. Ten byl uplatňován dříve, ale neosvědčil se. Při sestavování rozpočtu na jeden rok může vláda pružněji reagovat na mimořádné situace či výkyvy makroekonomických ukazatelů.

Podle zásady vyrovnanosti by se měly příjmy státního rozpočtu rovnat výdajům. Tato zásada je nepochybně jednou z těch, které by se měly dodržovat, avšak v posledních letech došlo v mnoha zemích k nárůstu rozpočtových deficitů a začala se uplatňovat zásada rozpočtové schodkovosti.

Zásada publicity má zajistit transparentnost vládního hospodaření. U nás je zajišťována projednáváním rozpočtu v parlamentu a každoročním zveřejňováním aktuálního rozpočtového zákona.

Příjmy a výdaje jsou řazeny podle zásady přehlednosti do kapitol, které seřazují a rozdělují příjmy a výdaje podle jejich logické návaznosti.

3.3 Metody rozpočtování

V České republice je státní rozpočet připravován podle tzv. nabídkového přístupu. Podstatou tohoto typu je příprava tzv. báze rozpočtu. Tu připravují správci jednotlivých kapitol a vycházejí při tom z rozpočtu předchozího roku upraveného o přírůstek. Agregované báze se poté porovnají s očekávanými příjmy a podle potřeby jsou omezeny výdaje jednotlivých kapitol. Výhodou tohoto přístupu je jeho jednoduchost. Jeho nevýhoda spočívá v tom, že se při rozdělování peněžních prostředků mezi jednotlivé instituce nepřihlíží k jejich efektivitě či kvalitě služeb.

Protikladem nabídkového přístupu je přístup poptávkový. V tomto případě vláda sestavuje rozpočet na základě priorit svých cílů v jednotlivých oblastech. Pro správce kapitol to znamená, že peněžní prostředky nezískávají na základě svých kalkulací, ale na základě vládních alokačních rozhodnutí.

Existuje ještě několik dalších rozpočtových metod, například programové rozpočtování, rozpočtování s nulovouází, výkonové rozpočtování či rozpočtování na základě výsledků. Tyto metody však v České republice nejsou používány.

3.4 Cíle fiskální politiky

Manipulovat s příjmy a výdaji státního rozpočtu je možno dvěma způsoby
jednorázovým rozhodnutím státního orgánu
regulací pomocí vestavěných stabilizátorů [3]

V prvním případě je nutná změna zákonů, která zajistí úlevy na daních, změny v daňových sazbách, sazbách sociálního pojištění, apod. Tyto změny se nazývají záměrná diskreční opatření a provádí se za účelem zajištění cenové stability a rovnovážného ekonomického růstu. Někdy mohou také přispívat ke snížení nezaměstnanosti.

Druhý případ využívá těch prvků fiskální politiky, které je možno implementovat do vnitřní struktury ekonomiky na delší dobu. Dobrým příkladem těchto prvků jsou progresivní daně, které zmírňují konjunkturní procesy odčerpáváním většího objemu zdrojů ze státního rozpočtu. V období deprese odčerpávají méně příjmů,

stimulují investování a oživují ekonomiku Mechanismus stabilizátoru tak zmírňuje pokles a potlačuje vzestup podnikatelského cyklu. [4]

4. Příjmy státního rozpočtu

Příjmy plynoucí do státního rozpočtu jsou z převážné většiny tvořeny příjmy daňové povahy. Objem peněz, které do rozpočtu přináší přímé a nepřímé daně je zhruba stejný. Daně, pojištění a poplatky patří mezi příjmy neúvěrové. Neméně významné jsou příjmy nedaňové, které lze obecně rozdělit na příjmy úvěrové (půjčky) a ostatní (výnosy z prodeje státního majetku.) Příjmy státního rozpočtu lze členit také z hlediska periodicity, a to na příjmy běžné, které se periodicky opakují a příjmy kapitálové. Kapitálové příjmy mají jednorázový charakter a řadíme mezi ně příjmy úvěrové a ostatní.

4.1 Vymezení pojmu daně

Daní rozumíme každou povinnou, zákonem stanovenou, nenávratnou, neekvivalentní a většinou neúčelovou platbu do veřejného rozpočtu. Nenávratnost znamená, že danou částku daně veřejný rozpočet nevrací po určité době tomu, kdo mu ji poskytl. (Tím se daň odlišuje od úvěrových příjmů veřejných rozpočtů, kde se předpokládá, že finanční zdroje budou po čase vráceny, a to jak jistina, tak i příslušný úrok.) Neúčelovost daně znamená, že není předem určeno, jaký konkrétní veřejný statek jí bude financován. S tím úzce souvisí i neekvivalence daně. Z té vyplývá, že nemusí být zachována úměra mezi výší daně, kterou zaplatí určitá osoba, a množstvím veřejného statku, který tato osoba spotřebuje. [5]

4.2 Členění daní

Obecně jsou daně děleny na daně přímé a daně nepřímé. Přímé daně jsou na rozdíl od nepřímých jasně viditelné, proto jsou někdy označovány jako daně adresné. Pomocí těchto daní lze podle potřeby zvýhodnit nebo naopak znevýhodnit určité skupiny daňových plátců.

Mezi přímé daně řadíme daň z příjmu fyzických a právnických osob a majetkové daně. Mezi nepřímé daně patří daň z přidané hodnoty a spotřební daň. Nepřímé daně nejsou přímo viditelné, protože jsou zahrnuty v ceně zboží.

4.2.1 Daň z příjmu fyzických osob

Tuto daň odvádí zaměstnanci a osoby samostatně výdělečně činné. Její sazba je pro všechny osoby stejná. Výše této sazby je 15%, vypočtených ze základu daně sníženého o nezdánitelnou část a odečitatelné položky. Zatímco zaměstnancům strhává daň z příjmu zaměstnavatel, osoby samostatně výdělečně činné tuto daň odvádí každoročně v rámci daňového přiznání. Existuje řada slev na dani, které si plátce může od daně odečíst (například sleva na manželku či sleva na nezaopatřené dítě.)

4.2.2 Daň z příjmu právnických osob

Právnické osoby odvádějí daň ve výši 19%, kromě investičních fondů a investičních společností, pro které byla sazba daně snížena na 5%. V České republice i v celé Evropské Unii docházelo během posledních let k postupnému snižování této daně, a to zejména za účelem podpory podnikání. Statutární sazba této daně může sloužit jako ukazatel atraktivity země pro zahraniční investory. Efektivní sazba daně počítá s odpočty a dalšími úpravami základu daně.

4.2.3 Majetkové daně

Majetkové daně jsou doplňkovým daňovým příjmem. Celkový podíl majetkových daní na daňových příjmech je cca 1%. Daň z nemovitostí se vztahuje na pozemky a budovy, přičemž sazba daně závisí na způsobu, jakým jsou využívány. Silniční daň se vztahuje pouze na vozidla, která jsou určena k podnikání. Vozidla určená k osobní přepravě jsou od silniční daně osvobozena. Sazby daně jsou pevné roční částky, které závisí na objemu motoru vozidla, případně na počtu náprav a hmotnosti (u nákladních vozidel.) Součástí silniční daně jsou také poplatky za využití dálnic, které musí platit všechna vozidla bez výjimky. Dědická a darovací daň se pohybuje v rozpětí od 1 do 40%, ale v I. a II. skupina osob jsou od daně osvobozeny. Poslední majetkovou daní je daň z převodu nemovitostí, jejíž sazba má výši 3%.

4.2.4 Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty se platí z většiny zboží a služeb. Jedná se například o dodání zboží, dovozu zboží do zahraničí nebo poskytování služeb. Sazba daně je stanovena ve výši 20%, avšak některé typy zboží podléhají snížené sazbě ve výši 10%. Příkladem zboží ve snížené sazbě jsou například potraviny. Jako plátcí DPH se musí povinně registrovat ty osoby, jejichž roční obrat je vyšší než jeden milion korun. Na velikosti obratu plátce také závisí, zda je daň placena měsíčně, nebo čtvrtletně.

4.2.5 Spotřební daň

Spotřební dani podléhá pět komodit – minerální oleje, líh, pivo, víno a tabákové výrobky. Daňové sazby pro tyto komodity jsou pevné, s výjimkou cigaret, kde je k pevné sazbě přičtena procentuální částka z maloobchodní ceny. Do daní ze spotřeby je řazeno také clo, což je poplatek za přechod zboží přes státní hranice. V České republice jsou cla regulována celním kodexem Evropské Unie, ale díky jednotné celní politice EU jejich význam stále klesá.

4.2.6 Pojistné sociálního pojištění

Tato platba je řazena mezi ostatní daňové příjmy a skládá se ze tří částí. První je důchodové pojištění, ze kterého jsou financovány všechny typy důchodů. Další je veřejné zdravotní pojištění, které se používá na platy lékařů, léky a další výdaje spojené se zdravotnictvím. Poslední je nemocenské pojištění, ze kterého jsou financovány nemocenské dávky. Tyto platby jsou velmi významným zdrojem příjmů plynoucích do státní kasy, tvoří přibližně 40% daňových příjmu. Faktem ale je, že se nejedná o daně v pravém slova smyslu. Například příjmy ze zdravotního pojištění neplynou do veřejných rozpočtů, ale do pokladen zdravotních pojišťoven. Také důchodové a nemocenské pojištění nesplňují všechna kritéria, která mají přímé a nepřímé daně. Rozdíl mezi sociálním pojištěním a daní spočívá v ekvivalenci, kterou v sobě mají odvody do systému sociálního pojištění. Ekvivalencí, či lépe řečeno

zásluhovostí rozumíme to, že výše plateb, které občan obdrží, se odvozuje od výše odvedeného pojistného.

Další skupinou ostatních daňových příjmu mohou být místní daně. Můžeme je však řadit také mezi poplatky. O jejich zavedení a sazbě rozhodují samy obce. Jedná se například o poplatek ze psů.

4.3 Poplatky

Jak už jsem naznačila výše, další příjmovou skupinou jsou poplatky. Poplatek je cena, kterou musí občan zaplatit, pokud chce využívat službu provozovanou veřejným sektorem. Jako příklad lze uvést poplatek za legitimaci v obecní knihovně či parkovné na pozemku, který patří obci. Tyto platby slouží k financování institucí, které jsou využívány občany a provozovány subjekty veřejného sektoru. Z hlediska příjmů do státního rozpočtu jsou málo významné. Občané jsou povinni platit poplatky pouze v případě, že těchto služeb využívají. Mezi instituce, které jsou financovány z poplatků patří například Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie nebo Státní fond dopravní infrastruktury.

4.4 Úvěrové příjmy

Jako doplňkový příjem státního rozpočtu mohou sloužit také půjčky. Ty musí dlužník (veřejný sektor) po uplynutí vymezeného období vrátit věřiteli. Věřiteli mohou být subjekty zahraničního či domácího sektoru, nebo i občané. V určitých případech může být věřitelem centrální banka, ale v takovém případě hrozí nebezpečí vzniku inflace. Proto jsou výpůjčky od centrální banky využívány zřídka. Dlužník vrací původní dlužnou částku navýšenou o úrok.

Tyto příjmy lze dělit z hlediska účelovosti na půjčky účelové (například na stavbu dálnice) a neúčelové (na krytí rozpočtového schodku). Půjčky lze dělit také na krátkodobé a dlouhodobé. Mezi nejvýznamnější krátkodobé úvěrové příjmy můžeme zařadit tzv. státní pokladniční poukázky sloužící ke krytí rozpočtových deficitů krátkodobého charakteru, tzn. v rámci rozpočtového období. Dalším krátkodobým úvěrovým příjmem je například krátkodobý bankovní úvěr. Mezi dlouhodobé úvěrové

příjmy patří emitované státní dluhopisy či dlouhodobé úvěry. Ty slouží ke krytí závazků delších než jeden rozpočtový rok..

5. Výdaje státního rozpočtu

Na veřejné výdaje lze nahlížet jako na tok finančních prostředků, které jsou v rámci veřejné rozpočtové soustavy alokovány na realizaci fiskálních funkcí státu na principu nenávratnosti a neekvivalence. [6]

Původní a nejstarší funkcí veřejných výdajů bylo financování vlády a státních institucí, případně financování válek, obrany, bezpečnosti, apod. Postupně přibýly výdaje na sociální zabezpečení, vzdělání, kulturu a jiné. Nejmladší funkcí veřejných výdajů je regulace subjektů na trhu a stabilizace hospodářství. Tyto funkce se plně rozšířily až ve druhé polovině 20. století.

5.1 Faktory ovlivňující strukturu výdajů

Na strukturu a objem výdajů státního rozpočtu má vliv více faktorů, třeba velikost HDP, cenová hladina dané ekonomiky či demografická situace. *Kromě toho lze vymezit i objektivní faktory růstu (nebo poklesu) veřejných výdajů, například faktor geografický, demografický, urbanistický, technicko-technologický nebo politický a různá přírodní, ekonomická nebo společenská kataklyzmata. [7]*

Geografické faktory mohou ovlivnit velikost rozpočtu prostřednictvím neočekávaných přírodních katastrof a mimořádných výdajů na jejich nápravu. Demografické faktory se projevují přes strukturu obyvatelstva, která ovlivňuje strukturu a objem sociálních transferů. Urbanistické faktory jsou spjaty s investicemi, které mají za cíl zlepšit kvalitu života ve městech. Jsou to tedy investice do služeb, vzdělání, kultury, nebo dopravní infrastruktury. V případě investic do výzkumu či vývoje objevů důležitých pro zlepšení životní úrovně občanů hovoříme o technicko-technologických faktorech. Strukturu výdajů mohou ovlivňovat i různé zájmové skupiny sledující určité politické cíle.

5.2 Členění výdajů

Výdaje státního rozpočtu můžeme členit podle různých hledisek. Nejzákladnějším rozdělením jsou dvě velké výdajové skupiny, a to vládní výdaje a transfery. Vládní výdaje jsou používány na nákup statků a služeb, takže mají vliv i na velikost agregátní poptávky, a lze je dále rozlišit podle jejich charakteru na výdaje spotřební a investiční. Tyto výdaje realizují alokační funkci veřejných financí, které se budu podrobněji věnovat dále. Transfery jsou veřejné prostředky poskytované za určitým cílem fyzickým a právnickým osobám. Jsou neekvivalentní, protože subjekty transfery obdrží, aniž by musely něco poskytnout, tj. nevzniká zde protiplnění. Účel transferových plateb je zvyšovat důchody subjektů tak, aby se zvýšila jejich spotřeba statků a služeb či aby více investovaly. To znamená, že i transfery mohou nepřímo ovlivnit velikost agregátní poptávky, přes soukromou spotřebu a soukromé investice domácností. Transfery plní redistribuční funkci veřejných výdajů.

Dalším významným hlediskem, podle kterého je možné rozlišovat veřejné výdaje, je členění podle plnění funkcí veřejných financí, a to na

alokační výdaje, které slouží k přímému financování veřejných statků a jsou ve velké míře decentralizovány

redistribuční výdaje, což jsou peněžní transfery do rozpočtů nižších vládních úrovní

stabilizační výdaje ovlivňující agregátní poptávku a tím hospodářský růst [8]

Princip alokační funkce veřejných financí spočívá v tom, že stát rozmisťuje zdroje do produkce, respektive zajišťuje různé druhy veřejných statků. Tyto statky může stát nakoupit od soukromých subjektů nebo je sám vyprodukovat, a poté je poskytuje občanům. Mezi statky hrazené z veřejných rozpočtů patří například náklady na čistotu vody, náklady na obnovu silničních komunikací, atd. Z takto zajišťovaných veřejných statků plyne do státní kasy příjem v podobě poplatků, o kterém jsem se zmiňovala v kapitole Příjmy státního rozpočtu. Podle Paretovy alokační efektivity je neoptimálnějšího stavu efektivnosti zdrojů dosaženo, když žádná z možností přeskupení zdrojů nebude mít za následek, že by jeden ze subjektů zvýšil svůj užitek na úkor jiného subjektu.

Cílem redistribuční funkce je zabezpečit spravedlivé rozdělení zdrojů veřejných prostředků mezi občany, a proto bezesporu patří mezi nejvýznamnější výdajové funkce. Redistribuční funkci stát realizuje hlavně pomocí daňového systému, výdajových programů a sociálního a zdravotního zabezpečení.

Stabilizační funkce spočívá ve snaze zajistit stabilitu hlavních makroekonomických ukazatelů. Snaží se například o udržení nízké hladiny nezaměstnanosti, o rovnováhu na trhu statků a služeb a o vyrovnanost platební bilance. Mezi nejdůležitější prostředky, které vláda využívá k realizaci alokační funkce patří diskreční opatření a vestavěné stabilizátory, o kterých jsem se již zmiňovala v kapitole Státní rozpočet.

Veřejné výdaje můžeme členit také z hlediska rozpočtu jako bilance na

Neplánovatelné, tj. výdaje sankční, vynucené a nevynucené

Plánovatelné, tj. výdaje mandatorní a ostatní [9]

O sankční výdaje by se jednalo například v případě, že by stát prohrál mezinárodní arbitráž a musel nějakému subjektu platit pokutu. O vynucených výdajích hovoříme v případě řešení živelných katastrof a nevynucené jsou ty, které stát zaplatil, aniž byly předem plánované

Plánovatelné výdaje, respektive výdaje mandatorní mají ve státním rozpočtu zcela zásadní postavení, a proto se jim nyní budu věnovat podrobněji.

5.3 Charakteristika plánovatelných výdajů

Plánovatelné výdaje českého státního rozpočtu se dělí na mandatorní, quasi mandatorní a ostatní mandatorní výdaje. Cílem této kapitoly je popsat tyto výdaje, zachytit jejich vývoj a upozornit na možné problémy, které by mohly vzniknout v souvislosti s mandatorními výdaji. V současné době představují převážnou většinu celkových výdajů českého státního rozpočtu.

5.3.1 Mandatorní výdaje vyplývající ze zákona

Mandatorními výdaji rozumíme ty výdaje, které vyplývají z právních norem. Stát je tedy povinen tyto výdaje ze zákona zajišťovat. Mají charakter sociálních transferů, z nichž nejvyšší objem v současné době zabírají důchodové dávky. Neméně významné jsou dávky nemocenského pojištění a státní sociální podpory. Mezi platby netransferového charakteru patří například výdaje na obsluhu státního dluhu, státní příspěvky do zdravotního pojištění, státní příspěvky ke stavebnímu spoření, či penzijnímu připojištění. Další zákonem dané netransferové platby jsou třeba výdaje na volby nebo příspěvky politickým stranám, jejichž výše závisí na počtu hlasů získaných ve volbách a počtu poslaneckých a senátorských mandátů.

5.3.2 Quasi mandatorní výdaje

Povinnost státu platit quasi mandatorní výdaje sice není zakotvena v zákoně, ale stát se přesto jejich placení nemůže zříci. Nejvýznamnější složkou těchto výdajů jsou mzdy zaměstnanců rozpočtových a příspěvkových organizací. Ty zabírají největší část z jejich celkového objemu. Další nákladnou položkou quasi mandatorních výdajů jsou náklady na vojsko zahrnuté v rozpočtové kapitole Ministerstva obrany. Dalšími výdaji, které řadíme do této skupiny jsou investiční pobídky, výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti a humanitární pomoc.

5.3.3 Ostatní mandatorní výdaje

Ani povinnost platit ostatní mandatorní výdaje není zákonem daná, ale stejně jako výdaje quasi mandatorní představují závazek, který stát musí plnit. Mezi tyto výdaje patří státní podpora hypotečního úvěrování, platby do rozpočtu Evropské Unie, transfery mezinárodním organizacím. Nejnákladnější položkou představují státní záruky a dluhopisy Státní železniční a dopravní cesty, za něž se Česká republika zaručila.

5.4 Vývoj mandatorních výdajů

Během posledních deseti let byl zaznamenán prudký nárůst podílu těchto výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu.

V devadesátých letech 20. století představovaly nejobjemnější výdajovou položku náklady spojené s transformací české ekonomiky. Zejména se jednalo o náklady na sanaci bankovního sektoru. Náklady spojené s očištěním bankovních portfolií, pádů a nucených fúzí bank jsou odhadovány na tři čtvrtě bilionu korun. [10]

V současné době největší zátěž pro státní rozpočet představují právě mandatorní výdaje. Nejnákladnější položkou z nich jsou mandatorní výdaje vyplývající ze zákona, které vzrostly ze 184,5 miliard Kč v roce 1995 na téměř trojnásobnou hodnotu 545,2 miliard Kč v roce 2008, což je polovina celkových rozpočtových výdajů.

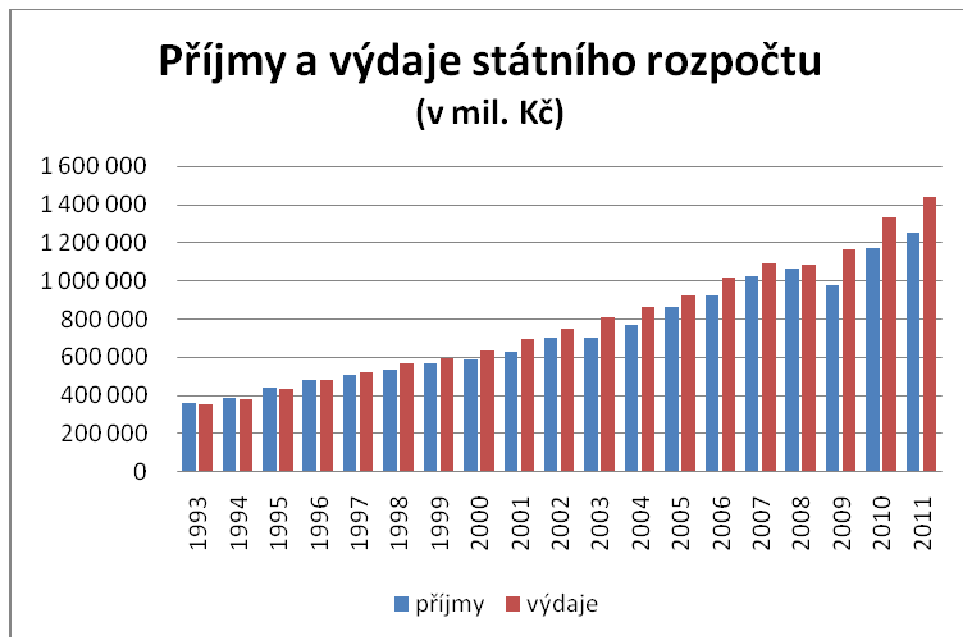
Hlavní podíl na tomto růstu mají sociální transfery, především dávky důchodového pojištění. Z dlouhodobého hlediska je tato situace neudržitelná. Vlivem demografického vývoje dochází ke změně struktury obyvatelstva, což představuje riziko pro systém důchodového pojištění. Příčinou je především prodloužení délky života a pokles porodnosti, tedy faktory, které mají na svědomí stárnutí populace. Je nutné provést reformu veřejných financí a hlavně reformu důchodového systému. Pokud by byl nadále zachován stejný důchodový systém, musely by se neustále zvyšovat příspěvkové sazby, což by v horizontu desítek let způsobilo krizi důchodového systému.

Důvodem vysokých výdajů je také vysoká míra sociální ochrany. Ta je typická nejen pro Českou republiku, ale i pro ostatní evropské země. I když máme poměrně velkorysý systém příspěvků, v porovnání s ostatními evropskými zeměmi je naše míra sociálního zabezpečení nižší, než je průměr Evropské Unie. Problém našeho systému představuje hlavně nastavení dávek sociální podpory a daňového zatížení nízkopříjmových skupin, které nemotivuje příjemce dávek k hledání práce. Kvůli tomu je v České republice vysoký počet osob pobírajících sociální dávky, který překračuje evropský průměr. Tento počet zůstává nadprůměrný navzdory všem předchozím reformním snahám.

5.5 Komparace příjmů a výdajů

Příjmy státního rozpočtu se za posledních patnáct let zvýšily téměř trojnásobně. Zhruba stejně se však zvýšily také výdaje, takže ve státním rozpočtu bohužel každý rok narůstá deficit. Rozdíl mezi příjmy a výdaji je vidět v následujícím grafu.

Graf č. 1: Rozdíl příjmů a výdajů

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z Českého statistického úřadu

Údaje pro roky 2010 a 2011 jsou predikcí podle vlastních propočtů časové řady. Z grafu vyplývá, že poslední rozpočet s kladnou bilancí byl realizován v roce 1995. Největší schodek státního rozpočtu byl zaznamenán v roce 2009 a činil 192 miliard korun. Příčinou takto vysokého deficitu byla pravděpodobně recese spojená s hospodářskou krizí.

5.6 Zhodnocení a dílčí závěr

Jelikož je současný stav nežádoucí, bylo třeba zjistit, které výdajové položky jsou nejnákladnější. Je zcela zřejmé, že se jedná o mandatorní výdaje. Snížit mandatorní výdaje je velice těžké, neboť jak jsem již uvedla výše, stát je ze zákona povinen tyto

výdaje hradit. Jsem však přesvědčena, že se dají podniknout kroky, které by zlepšily současnou situaci a zajistily vyrovnanější rozpočtovou bilanci do budoucna. Jako opatření, která by mohla pomoci ke snížení mandatorních výdajů jsem si vybrala reformu důchodového systému a reformu veřejných financí, kterým se budu věnovat v praktické části své práce.

6. Reforma veřejných financí v České a Slovenské republice

V teoretické části práce jsem se zabývala příjmy a výdaji státního rozpočtu. Zjistila jsem, že příjmy jsou dlouhodobě převyšovány výdaji, a že největší objem zabírají mandatorní výdaje. Z prozkoumání struktury mandatorních výdajů vyplynulo, že nejnákladnější položkou je vyplácení důchodových dávek, konkrétně dávek starobních důchodů.

V praktické části práce se budu snažit podat návrhy na zlepšení současného stavu věcí. Budu se zabývat reformou veřejných financí a důchodového systému. Rozhodla jsem se, že porovnáám český a slovenský systém veřejných financí a důchodů, protože ve Slovenské republice jsou podobné demografické i sociální podmínky jako u nás. Kromě toho naši sousedé začali reformovat důchodový systém již v roce 2004. Můžeme se tedy u nich inspirovat, případně některá jimi učiněná opatření implementovat u nás. Cílem praktické části této práce je analyzovat reformy veřejných financí a důchodové reformy, které byly provedeny v České a Slovenské republice od roku 2004, a podat návrhy na snížení mandatorních výdajů.

6.1 Komparace daňových systémů

Poslední daňová reforma v České republice vstoupila v platnost v roce 2008. Hlavní reformní cíle byly následující – stabilizace daňové kvóty a její postupné snižování a zároveň zvyšování podílu nepřímých daní na daňovém mixu na úkor daní přímých, zejména daně z příjmu. [11]

Nejvýraznější změnou prošla daň z příjmu fyzických osob. Původní čtyři sazby daně ve výši 12, 19, 25 a 32% byly uplatňovány pro různé výměry daňového základu. Jednalo se vlastně o progresivní zdanění, jelikož vyšší základ znamenal vyšší odvod na dani. Reforma tyto čtyři sazby sjednotila na výši 15%. Progresivní zdanění zůstalo zachováno v podobě slev na dani, které je nyní možné uplatnit na poplatníka, na příjemce částečného a plného invalidního důchodu, držitele průkazu ZTP/P, na studujícího a na nezaopatřené dítě. [12] Společné zdanění manželů v nové podobě nebylo zachováno, místo něho je možné čerpat slevu na dani za manžela bez příjmů.

Ráda bych podotkla, že hovořit o dani z příjmu jako o 15% hrubé mzdy je nepřesné. Nový systém má totiž jednu zvláštnost, a tou je takzvaná superhrubá mzda. Díky ní byl zaměstnancům rozšířen daňový základ také o poplatky na sociální a zdravotní pojištění. V důsledku toho vzrostl o 54%. Jednoduchým výpočtem tedy zjistíme, že daň odvedená z hrubé mzdy ve skutečnosti činí 23,1%. Daňový základ pro osoby samostatně výdělečně činné kvůli tomuto kroku rozšířil o 31% a jejich odvod z hrubé mzdy byl zvýšen na necelých 20%. Z toho vyplývá, že současná jednotná sazba je výhodnější pro osoby samostatně výdělečně činné než pro zaměstnance. Daň z příjmů právnických osob se postupně snižovala z 21% v roce 2008 na 19% v roce 2010. Zajímavostí je, že v současné době jsme jediným státem na světě, který používá pro výpočet základní sazby daně superhrubou mzdu.

V oblasti majetkových daní došlo ke zmírnění zdaňovacích podmínek. Rozrostly se skupiny osob osvobozených od daně dědické a darovací. Ve střednědobém výhledu se počítá s úplným zrušením některých majetkových daní, například daně z převodu nemovitostí. Zachována má být daň z nemovitostí a silniční daň.

Snižování přímých daní bylo vykompenzováno zvýšením daní nepřímých. Snižovaná sazba daně z přidané hodnoty vzrostla v roce 2008 z 5% na téměř dvojnásobnou hodnotu 9%. Základní sazba DPH touto reformou měněna nebyla, zůstala ve výši 19%. V roce 2010 však došlo k další změně DPH, kdy základní i snížená sazba zaznamenaly nárůst o 1 procentní bod na 20 a 10%. Zvýšení postihlo také spotřební daně a byly zavedeny nové ekologické daně, například z elektřiny či zemního plynu.

Ve Slovenské republice byly daně reformovány roku 2004. Hlavním účelem provedených opatření bylo vytvořit jednodušší a přehlednější daňový systém a také zpřehlednit daňové zákony. K dosažení těchto cílů byla zavedena takzvaná „super rovná daň“.

Co se týče daně z příjmů, stejně jako v České republice byl zrušen různý daňový základ pro jednotlivé příjmové skupiny, čímž byla výrazně omezena progresivita zdanění. Kromě toho byla sjednocena sazba daně z příjmů fyzických a právnických osob. Pro obě skupiny má nyní výši 19%

Stejně jako u nás došlo ke zrušení některých majetkových daní, bylo však o něco razantnější. V první fázi, roku 2004, byla zrušena dědická a darovací daň. O rok později

byla zrušena daň z převodu nemovitostí. Jak jsem již uvedla výše, podobné kroky plánuje i Česká republika, zatím však došlo pouze k rozšíření skupin osob osvobozených od majetkových daní.

U daně z přidané hodnoty byla zavedena jednotná sazba 19% pro všechny druhy zboží, tj. sazba „super rovné daně.“ Později však byly znovu zavedeny dvě sazby - snížená a základní. Nyní je základní sazba ve výši 20% a snížená ve výši 10%. Také na Slovensku přinesl nový zákon zvýšení spotřebních daní. Změny se podobně jako u nás týkaly hlavně cigaret a tabákových výrobků, kromě toho také lihovin, piva a minerálních olejů.

Toto jsou tedy hlavní změny, které byly v rámci daňových reforem učiněny a hlavní rozdíly v daňových sazbách obou zemí. Tyto rozdíly si pro větší přehlednost ukážeme v následující tabulce.

Tabulka č. 1: Srovnání daňových systémů

	Česká republika	Slovenská republika
daň z příjmu fyzických osob	15%	19%
daň z příjmu právnických osob	19%	19%
daň z přidané hodnoty	-	-
základní sazba	20%	20%
snížená sazba	10%	10%
spotřební daň	zvýšena	zvýšena
daňové zatížení/HDP	36,2%	29,3%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Eurostatu

Pozn. Procentuální daňové zatížení se vztahuje k 31.12.2008

6.1.1 Zhodnocení a dílčí závěr

U daně z příjmů fyzických osob je nižší daňové zatížení na Slovensku. Česká daň z příjmů je sice nominálně nižší o čtyři procentní body, avšak jak jsem již uvedla výše, díky výpočtu daňového základu ze superhrubé mzdy je reálně odvedená částka o čtyři procenta vyšší, tj. 23,1%. Sazba daně z příjmů právnických osob je u obou zemí

stejná. Obě země stanovily stejný odpočet pro všechny výše daňových základů a tím omezily progresivitu zdanění. Naši sousedé sice zavedli jednotnou daň z přidané hodnoty, později ale znovu přidali sníženou sazbu daně, takže nyní má jejich DPH stejnou výši jako naše. Změny ve spotřebních daních byly také podobné jako u nás, zatímco majtkové daně byly výrazněji reformovány na Slovensku, kde se odhodlali k úplnému zrušení některých z nich.

Daňové zatížení k HDP pro dvacet sedm členských států dohromady činí 40,5%. Česká republika je s 36,2% mírně pod průměrem, ale daňové zatížení na Slovensku je ještě nižší, téměř o celých 7%. Má tedy hodnotu 29,3% a patří mezi jedno z nejnižších v Evropské Unii.

6.2 Změny v řízení veřejných financí

Reformy provedené v České republice měnily pouze příjmovou a výdajovou stranu veřejných rozpočtů. Slovenská republika se však rozhodla provést změny také v systému řízení veřejných financí. Úkolem těchto změny bylo zavést jednodušší, přehlednější a méně nákladný systém. Důraz byl kladen hlavně na posílení transparentnosti veřejných financí, posílení úlohy strategického plánování a přechod k rozpočtování orientovanému na výsledky. [13]

Součástí reformy řízení veřejných financí bylo také snížení počtu rozpočtových kapitol. Původní státní rozpočet Slovenské republiky se skládal ze čtyřiceti devíti kapitol, přičemž polovina z nich dohromady zaujímal pouze tři procenta ze státního rozpočtu. Proto byl počet kapitol snížen. Kromě toho byl také přijat programový přístup k rozpočtování, respektive rozpočtování orientované na výsledky. Jedná se vlastně o poptávkově orientované rozpočtování, které jsem popisovala v kapitole Státní rozpočet. Tento přístup má oproti nabídkově orientovanému rozpočtování, které se používá v České republice, jisté výhody. Slovenský způsob například podporuje manažerské řízení veřejných financí a soutěž o zdroje z veřejných rozpočtů. Správcům jednotlivých kapitol tedy nestačí připravit agregovanou bázi rozpočtů z minulého roku, ale musí se o rozpočet ucházet na základě vlastních rozhodnutí. To znamená, že žádají o peněžní prostředky na jednotlivé výdajové programy. Programové rozpočtování ocení

i daňoví poplatníci, protože lépe ukazuje, jak je nakládáno s jejich peněžními prostředky.

Český způsob rozpočtování je sice jednodušší, ale slovenské programové rozpočtování mi připadá lepší díky jeho důrazu na efektivnost výdajových programů. Je škoda, že Česká republika řízení veřejných financí při poslední reformě opomenula, protože strukturální změny by přinesly úsporu administračních nákladů a lepší alokaci zdrojů i nám.

6.3 Důchodový systém v České republice

Český důchodový systém má dvě části. V prvním pilíři je základní důchodové pojištění, které je povinné pro všechny ekonomicky aktivní obyvatele. Tento pilíř je dávkově definovaný a průběžně financovaný na principu PAYGO. Tato zkratka znamená pay as you go, v doslovném překladu tedy plat', jak jdeš. Podstata tohoto systému je následující – stávající ekonomicky aktivní generace platí důchodovou daň ve výši 28% a z výnosů této důchodové daně jsou vypláceny dávky současným důchodcům. Druhou částí našeho systému je příspěvkově definované penzijní připojištění. Toto připojištění je dobrovolné a lze na něj čerpat státní příspěvek 50 až 150 Kč podle výše měsíčního vkladu. V současné době u nás existuje deset dobrovolných penzijních fondů, které se liší mírou výnosnosti vložených finančních prostředků. Tyto fondy a jejich výnosnost jsou popsány v tabulce na následující straně.

V zemích Evropské Unie se o tomto dobrovolném pojištění mluví jako o třetím pilíři. Jak je vidět, v České republice zatím chybí druhý pilíř důchodového systému, do kterého jsou zahrnovány zaměstnanecké penzijní fondy.

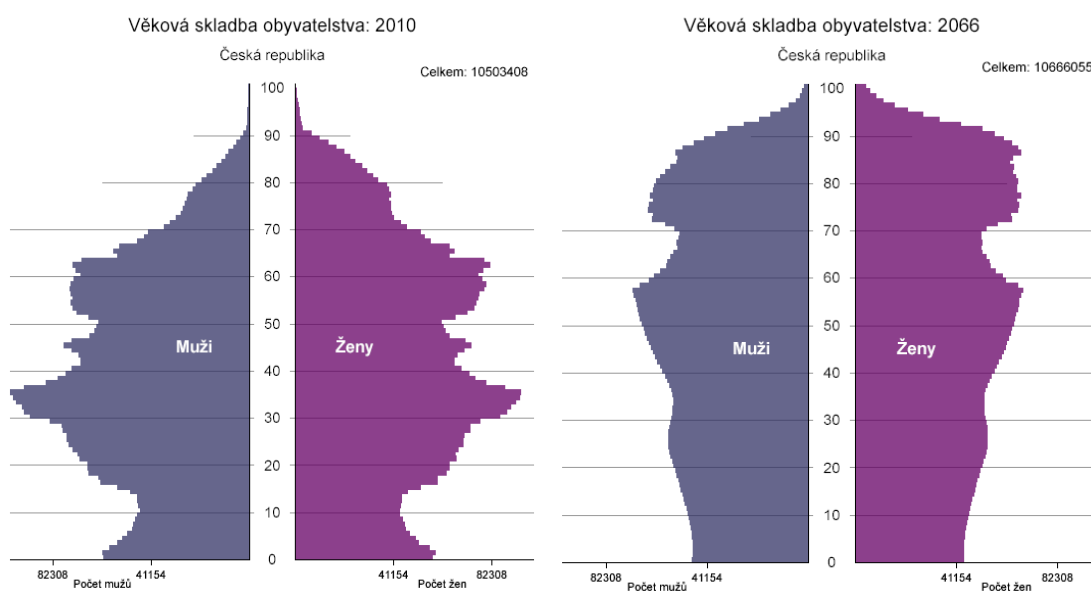
Tabulka č. 2: Výnos penzijních fondů za rok 2009

	Výnos fondu
Aegon	2,10%
Allianz	3,00%
Generali	2,40%
Axa	2,00%
Penzijní fond České spořitelny	1,28%
Penzijní fond České pojišťovny	1,20%
ČSOB penzijní fond Stabilita	1,40%
ČSOB penzijní fond Progres	1,00%
KB penzijní fond	0,24%
ING	0,24%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z pojisteno.cz

Výhodou českého systému je jeho přehlednost, ovšem při stávající demografické situaci v České republice není dlouhodobě udržitelný. Současně zde totiž dochází k prodlužování délky života a poklesu porodnosti. Důsledkem toho je stárnutí populace. Demografický vývoj populace dobře ilustrují následující grafy z demografické projekce Českého statistického úřadu.

Graf č. 2: Věková skladba obyvatelstva v letech 2010 a 2066

Zdroj: Český statistický úřad

Na těchto dvou grafech můžeme vidět, že během příštích padesáti let dojde k radikální změně struktury obyvatelstva. Sníží se počet obyvatel mezi dvaceti a šedesáti pěti lety, tj. těch, kteří jsou ekonomicky aktivní. Kromě toho se však zvýší počet obyvatel mezi šedesáti pěti a sto lety, přičemž tento nárůst bude velmi výrazný. Při zachování stávajícího důchodového systému by vznikla nerovnováha mezi jeho příjmy a výdaji. Počítá se dokonce s tím, že zatímco nyní na jednoho důchodce připadají necelí dva plátcí důchodové daně, v roce 2050 bude jeden plátců na jednoho důchodce. [14]

Současný důchod je o něco méně než polovina původní mzdy. Pokud tedy klesne počet ekonomicky aktivních obyvatel na jednoho důchodce o polovinu, bude důchod při zachování nynější důchodové daně, tj. 28%, tvořit pouhou čtvrtinu mzdy. Kdyby byla zachována stávající výše důchodu, bylo by naopak nutné zvýšit důchodovou daň na 56%. Pro zachování současného systému lze učinit dvě opatření – snížit důchody a zvýšit důchodovou daň. [15] Ani jedno z těchto opatření mi však nepřipadá úplně efektivní. Snížením důchodů by se snížila také životní úroveň důchodců a také zvýšení důchodové daně by mělo negativní následky pro ekonomicky aktivní obyvatele. Díky většímu daňovému zatížení by se nepochybně snížila jejich kupní síla a analogicky také výdaje domácností, což by vedlo ke snížení výkonu celé národní ekonomiky.

Vlády České republiky si tuto situaci dobře uvědomovaly, a proto začaly připravovat koncepci reformy důchodového systému. Stárnutí populace představuje dlouhodobý problém, a i když ho důchodová reforma nevyřeší úplně, pomůže zmírnit jeho dopady.

6.4 Reforma důchodového systému České a Slovenské republiky

V této kapitole se budeme zabývat reformou penzijního systému navrženou českou vládou. Poté ji porovnáme s reformou, kterou provedli ve Slovenské republice roku 2004.

Navrhovaná reforma je složena ze tří částí. První etapa, v jejímž rámci se prodloužil věk odchodu do důchodu na šedesát pět let, již proběhla. Současně

se prodloužila také doba pojištění pro nárok na starobní důchod. Ta se zvýšila z dvaceti pěti na třicet pět let. Změny neminuly ani vdovecké a invalidní důchody, my se však budeme zabývat pouze starobními důchody, jejichž stabilizace je nejdůležitější prioritou reformy.

Ve druhé etapě by měly být zavedeny platby státu a náhradní doby pojištění. Toto opatření bude mít za následek snížení procentní sazby pojistného na důchodové pojištění, ale výdaje ze státního rozpočtu naopak zvýší. Dodatečné peněžní prostředky chce vláda získat sjednocením sazeb daně z přidané hodnoty a reformou ekologických daní. Dále je v plánu oddělení financování důchodových dávek od ostatních zákonných mandatorních výdajů a vytvoření tzv. důchodového fondu. Vláda chce zvýšit účast zaměstnavatelů na penzijním připojištění a motivovat občany k vyšším odvodům.

Třetí etapa počítá s možností opt-out - částečného vyvázání ze základního důchodového pojištění. Občané by si mohli zvolit, zda chtějí důchod pobírat pouze ze základního důchodového pojištění, nebo zda chtějí, aby jim část byla vyplácena z dobrovolného spořicího fondu. Pojištěnci, kteří by si zvolili druhou možnost, by pak část příspěvků odváděli na individuální pojištění. Při odchodu do důchodu by jim pak byly vypláceny dávky z obou pilířů.

Na Slovensku funguje reformovaný systém důchodového zabezpečení již od roku 2004. Jeho cílem bylo zajistit stabilizaci důchodového systému. Základem jsou tři pilíře důchodového spoření, přičemž první a druhý stupeň jsou povinnými částmi důchodového zabezpečení a třetí pilíř je dobrovolný. Byly zavedeny osobní důchodové účty pro ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Přínosem je to, že majetek na těchto účtech je osobním majetkem střadatelů. Do 30. června 2006 se občané museli rozhodnout, zda chtějí důchodové zabezpečení složené z jednoho nebo ze dvou pilířů.

První pilíř je povinný pro všechny ekonomicky aktivní obyvatele, ale nejvýhodnější je pro zaměstnance, kterým do odchodu do důchodu zbývá méně než deset let, jež si nestihli naspořit peníze ve správcovských fondech. V rámci prvního pilíře každý občan odvádí 29% hrubé mzdy příslušné sociální pojišťovně. Tato část mzdy je posléze použita na vyplácení důchodů současným penzistům.

Druhý pilíř začal fungovat roku 2005, a spočívá ve spoření občanů na jejich osobních účtech pomocí správcovských společností. V případě dvoupilířového zabezpečení je část příjmů odvedena do prvního pilíře a použita na vyplácení

současných důchodů a část je odvedena na osobní účet jednotlivce ve vybrané správcovské společnosti. Výhodou tohoto systému je hlavně to, že jsou důchody financovány ze dvou zdrojů současně a také to, že peníze na důchodovém účtu jsou soukromým majetkem občana.

Třetí pilíř je dobrovolný, od předchozích se liší tím, že na něj spoříte ze svého příjmu a ne z povinných odvodů. Jeho systém je v zásadě shodný s druhým pilířem. Spočívá ve spoření na osobním účtu důchodového fondu, kam můžete ukládat libovolnou částku. Třetí pilíř je rovněž daňově zvýhodněn. Peníze uložené v důchodových fondech si občan vybere až po odchodu do důchodu.

Na Slovensku funguje šest penzijních fondů, a to od společností Aegon, Allianz, Axa, ČSOB, a ING. Každá z těchto společností nabízí tři typy fondů rozdělených podle výnosovosti a rizikovosti. Nejvýnosnější, ale zároveň nejrizikovější je fond růstový, protože investuje až 80% majetku do akcií. Vyvážený fond musí nejméně 50% svého majetku investovat do dluhopisů, proto je bezpečnější, ale také méně výnosný. Nejbezpečnější je konzervativní fond, ten však přináší nejmenší výnosy, neboť do dluhopisů investuje až 80% majetku. Vytvořit tyto tři typy fondů je povinna každá správcovská společnost a občané si z nich mohou vybrat ten, který jim nejvíce vyhovuje.

6.4.1 Komparace důchodových systémů

Důchodové systémy České a Slovenské republiky se liší v několika významných bodech. Tím prvním je počet pilířů v systému. Občané obou států musí povinně odvádět část hrubé mzdy do prvního pilíře důchodového systému. Výše tohoto odvodu je u nás 28% hrubé mzdy a u našich sousedů 29% hrubé mzdy. Na Slovensku je však tento odvod rozdělen mezi první a druhý pilíř. Z toho plyne, že zatímco u nás jsou platby do důchodového pojištění používány pouze na financování současných důchodů, slovenští občané souběžně s průběžným financováním spoří na soukromých účtech. Druhý pilíř, kterým jsou na Slovensku osobní účty střadatelů u správcovských společností u nás není zaveden a ani připravovaná reforma s jeho zavedením nepočítá. Třetí pilíř je v obou státech dobrovolný a občané, kteří do něho ukládají své peníze jsou za to zvýhodněni. U nás ve formě státních příspěvků a na Slovensku ve formě slev na

dani. Občané České republiky si mohou vybrat z více penzijních fondů než naši sousedé, ale nemají možnost vybrat si typ fondu podle jeho výnosnosti a míry rizika.

Podle názoru autorky práce je český průběžně financovaný systém teoreticky nejspolehlivější, protože při financování důchodů ze státního rozpočtu nemůže jejich vyplácení ovlivnit případný bankrot správcovské penzijní společnosti. Tento systém však představuje obrovskou zátěž pro státní kasu, což bude ještě výraznější při postupném stárnutí populace. Proto by bylo záhodno průběžný systém zkombinovat se systémem fondového financování, jako to udělali naši sousedé. V následující kapitole si nastíníme možnosti, jak toho dosáhnout.

7. Návrhy opatření ke stabilizaci mandatorních výdajů

Nejprve se budeme věnovat nejnákladnější položce zákonných mandatorních výdajů, kterou je vyplácení starobních důchodů. O nutnosti reformovat tuto výdajovou položku jsem se ve své bakalářské práci zmiňovala již několikrát a nyní se pokusím přijít s návrhy, které by vedly ke stabilizaci a zlepšení současného stavu.

Vláda České republiky již má vypracovanou koncepci důchodové reformy, která bude postupně zavedena. Je zcela jisté, že vypracování takové reformy je velmi složité, neboť každé provedené opatření bude mít za následek několik dalších průvodních jevů. Proto je třeba všechna opatření pečlivě promyšlet. Reforma připravená pro Českou republiku je nepochybně promyšlena tak, aby odpovídala požadavkům a specifikům našeho státu. Není tedy možné zcela převzít například slovenský důchodový systém a implementovat ho u nás. V některých bodech se však můžeme inspirovat a zamyslet se, zda by se zde neosvědčily také. Mým cílem je přijít s vlastními návrhy, a proto se pokusím zkombinovat silné stránky obou systémů a vypracovat teoretický nástin, jak by naše reforma mohla vypadat.

Posunutí hranice pro odchod do důchodu na šedesát pět let bylo nutné, avšak dále bych se zvyšovat neměla. Občané by měli být motivováni k tomu, aby do důchodu neodcházeli před dosažením tohoto věku, a to pomocí snížených dávek při předčasném odchodu, jako je tomu nyní.

Průběžné financování prvního pilíře podle principu PAYGO může zůstat zachováno v případě, že dojde k několika změnám. Tou první je zřízení státního důchodového fondu, který bude oddělen od ostatních mandatorních výdajů vyplývajících ze zákona. Tento fond by se stal samostatnou rozpočtovou kapitolou. To by přineslo zvýšení výdajů spojených s administrací této kapitoly, ale přineslo by to větší přehlednost důchodových výdajů. Díky jejich oddělení by je bylo možné lépe spravovat a také by bylo jasně vidět, zda má tento fond dostatek prostředků. Další změnou, kterou lze realizovat je kombinace průběžného systému s fondovým financováním. To by mohlo vypadat podobně, jako na Slovensku. Část mzdy by ekonomicky aktivní obyvatelé odváděli do průběžného systému a menší část do soukromých penzijních fondů. Díky tomuto kroku by došlo k úspoře peněžních prostředků ze státního penzijního fondu, protože část důchodu by byla občanům

vyplácena z jejich vlastních fondů. Tato úspora by se však projevila teprve v horizontu desítek let. Nejprve je totiž nutné, aby současná ekonomicky aktivní generace odvedla do fondu dostatek prostředků. Kombinované odvody by však při zachování stejné důchodové daně způsobily úbytek financí v průběžném fondu a v krajním případě zvýšení státního dluhu či krizi v penzijním systému.

Je třeba se zamyslet nad tím, jak tomuto deficitu zabránit. To je možné dvěma způsoby. První možností je zvýšit důchodovou daň, respektive zachovat současnou výši odvodů do systému průběžného financování a zároveň zavést povinné odvody do soukromých fondů. Nynější vládní koalice zvažuje možnost dobrovolného vyvedení tří procent částky důchodového pojištění do soukromých fondů. Kdyby byl tento odvod zaveden povinně jako nadstavba k současným 28%, zamezilo by se nerovnováze v průběžném systému a mladší generace ekonomicky aktivních by do soukromých fondů stihla naspořit dostatek peněz. Druhou možností, jak výše popsané problémy zmírnit je zvýšení daní. Podle názoru autorky by vláda spíše přikročila ke zvýšení nepřímých daní, tedy hlavně DPH. Tomu nasvědčuje současná vládní debata o sjednocení daňové sazby. Tohoto opatření by si občané možná všimli méně, jelikož by se neprojevilo tak viditelně jako zvýšení přímých daní. Ovšem při růstu nepřímých daní by se zvýšily i státní výdaje, jelikož stát je také plátcem DPH. Jistější by tedy bylo zvýšit daně z příjmu. Schválení první i druhé možnosti by se zcela jistě setkalo s nelibostí veřejnosti. Situace je však natolik vážná, že bez zvýšení daňového zatížení či odvodů do penzijního připojištění nelze důchodový systém stabilizovat. Podle názoru autorky by bylo lepší zavést povinné odvody do soukromých fondů, jelikož toto opatření by v dlouhodobém horizontu snížilo mandatorní výdaje.

Kromě toho by bylo záhodno motivovat občany, aby dobrovolně spořili ve svých soukromých penzijních fondech, jako je tomu nyní. Na toto spoření by mohli i nadále čerpat státní příspěvky. Průměrný důchod v České republice je o něco méně než polovina průměrné mzdy, takže naprostá většina občanů si po odchodu do důchodu nemůže zachovat životní standard, na jaký byli zvyklí. Zmírnit tento nepoměr by pomohlo právě průběžné ukládání peněz do soukromého fondu, ke kterému by občan získal přístup po odchodu do důchodu. Zajímavá je také možnost, která nyní existuje na Slovensku, a to výběr penzijního fondu podle jeho výnosnosti. Bylo by dobré, kdyby tuto variantu nabízely také naše penzijní fondy. Nyní se můžeme rozhodovat na základě

porovnání výnosů jednotlivých penzijních fondů. Kdyby u nás byly zavedeny tři typy fondů, občané by si mohli na základě svých preferencí ten, který jim nejvíce vyhovuje.

7.1 Další možná opatření

Při komparaci českých a slovenských systému veřejných financí se ukázalo, že na Slovensku byly provedeny také změny ve struktuře a řízení veřejných financí. Stejně jako naši sousedé bychom měli dbát na větší transparentnost veřejných financí a přísněji kontrolovat, zda nedochází ke zneužívání sociálních dávek. Za úvahu stojí také přechod k programovému rozpočtování orientovanému na výsledky, které je modernější a efektivnější než naše nabídkové rozpočtování.

8. Závěr

Závěrem mé bakalářské práce mi dovoluete shrnout poznatky, ke kterým jsem při jejím psaní dospěla. V teoretické části práce jsem se zabývala příjmy a výdaji státního rozpočtu. Zjistila jsem, že největší část veřejných výdajů zauímají mandatorní výdaje. Z nich zejména výdaje na výplatu starobních důchodů.

Proto jsem se v praktické části práce zaměřila na reformy, které byly v posledních letech provedeny za účelem zmírnění této nerovnováhy. Porovnávala jsem opatření, která byla učiněna u nás a na Slovensku. Dospěla jsem k názoru, že v České republice musí být dotažena do konce plánovaná penzijní reforma. Po srovnání českého návrhu a slovenského systému jsem se snažila zkombinovat výhody obou systémů tak, aby ho bylo možno použít v České republice a aby přinesl žádanou úsporu mandatorních výdajů. Bohužel se mi nepodařilo přijít s nápadem, který by negativně neovlivnil výdaje daňových poplatníků. Jsem však přesvědčena, že takový návrh neexistuje. Je tedy nutné, aby vláda připravující reformu postupovala objektivně a nenechala se ovlivnit obavou ze ztráty přízně voličů. Zároveň je změna penzijního systému dlouhodobým úkolem, k jehož splnění je nezbytná spolupráce poslanců a senátorů napříč politickým spektrem. Není možné, aby se strategie reformy měnila v závislosti na střídání vládních koalicí. Proto je třeba vypracovat dlouhodobý plán na základě konsensu všech parlamentních stran.

9. Seznam literatury

1. ČERVENKA, Miroslav. *Soustava veřejných rozpočtů*. Praha: Leges, 2009, 208 s. ISBN 978-80-87212-11-0.
2. ČESKOMORAVSKÁ KONFEDERACE ODBOROVÝCH SVAZŮ. *Analýza dopadů reformy veřejných financí stran ODS, KDU-ČSL, SZ*. Praha: Sondy, 2007, 102 s. ISBN 80-86846-19-9.
3. DOSTÁLOVÁ, Ivana - KLVAČOVÁ, Eva - MALÝ, Jiří - MRÁČEK, Karel. *Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008, 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7.
4. DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky*. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s.
5. HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0
6. KALOUDA, František - MECH, Josef - POVOLNÝ, Pavel. *Metody analýz výdajů státního rozpočtu*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007, 150 s. ISBN 978-80-86851-75-4.
7. NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.
8. REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. Praha : Ekopress, 2002. 264 s. ISBN 80-86119-60-2.
9. www.blog.aktualne.centrum.cz
10. www.czso.cz
11. www.finance.cz
12. Www.finance.gov
13. Www.financne-poradenstvo.sk
14. www.mfcr.cz
15. www.Mpsv.cz
16. www.peníze.cz
17. www.trigrose.ujana.sk

9.1 Seznam citací

- [1] HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0 (strana 170)
- [2] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5. (strana 49)
- [3] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5. (strana 40)
- [4] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5. (strana 40)
- [5] HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0 (strana 109)
- [6] HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0 (strana 74)
- [7] HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0 (strana 83)
- [8] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5. (strana 64)
- [9] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5. (strana 64)
- [10] DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky*. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s. (strana 7)
- [11] HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. 2. vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0 (strana 320)
- [12] DOSTÁLOVÁ, Ivana - KLVAČOVÁ, Eva - MALÝ, Jiří - MRÁČEK, Karel. *Fenomén dobývání renty a jeho vliv na české veřejné finance*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008, 270 s. ISBN 978-80-86946-75-7 (strana 121)
- [13] <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3571> (cit. Dne 25. 3. 2011)
- [14] <http://blog.aktualne.centrum.cz/~beneda~/blogy/jivirusnok.php?blogid=53&archive=2009-12>
- [15] <http://blog.aktualne.centrum.cz/~beneda~/blogy/jivirusnok.php?blogid=53&archive=2009-12>

9.2 Seznam grafů

Graf č. 1: Rozdíl příjmů a výdajů.....	21
Graf č. 2: Věková skladba obyvatelstva v letech 2010 a 2066.....	28

9.3 Seznam tabulek

Tabulka č.1: Srovnání daňových systémů.....	25
Tabulka č.2: Výnos penzijních fondů za rok 2009.....	28

9.4 Seznam příloh

Příloha č. 1: Vývoj mandatorních výdajů vyplývajících ze zákona.....	40
Příloha č.2: Vývoj ostatních mandatorních výdajů.....	41
Příloha č. 3: Vývoj quasi mandatorních výdajů.....	42
Příloha č. 4: Tabulka ke grafu č. 1.....	43

10. Přílohy

Příloha č. 1: Vývoj mandatorních výdajů vyplývajících ze zákona

Titul mandatorních výdajů	Rozpočet rok 1995 skutečnost v mld. korun	Návrh rozpočtu na rok 2004 v mld. korun
Dávky důchodového pojištění (vč. ozbrojených složek)	109,807	232,400
Dávky nemocenského pojištění	18,089	31,201
Státní sociální podpora - VPS	1,195	35,075
Ostatní sociální dávky (bez rezervy)	25,441	6,813
Podpora v nezaměstnanosti - pasivní	1,782	7,9
Ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatelů		0,324
Mandatorní sociální dotace zaměstnavatelům		2,99
Dávky sociální péče prostřednictvím okresních úřadů a obcí	4,112	14,9
Celkem sociální transfery vč. ochrany zaměstnanců a mandatorních sociálních dotací	160,435	331,623
Státní příspěvek k penzijnímu pojištění	0,786	3
Platba státu do zdravotního pojištění - VPS	13,302	33,379
Výdaje na dluhovou službu	2,647	27,364
Poplatky dluhové služby	0,062	0,3
Majetková újma peněžních ústavů	3,303	0,684
Příspěvek státu na podporu stavebního spoření	1,112	16,1
Výdaje na volby a příspěvek politickým stranám	0,014	2,114
Pozemkové úpravy	0,8	0,7
Dotace na podporu exportu - MF, EGAP, ČEB	0,91	1,225
Transfery státní fondům (SZIF)	0,85	4,73
Výběrová dětská rekreace - dětské domovy ÚSP	0,009	0,014
Úřad pro dohled nad družstevním i záložnami	0	0,039
Odchodné a náhrada za ztrátu na platu pro pracovníky HZS	0	
Soudní a mimosoudní rehabilitace a odškodnění obětí trestní činnosti	0,082	0,29
Jednorázová peněžní náhrada příslušníkům zahraničních armád		0
Jednorázová částka účastníkům národního boje a dalším osobám podle zákona č. 261/2001 Sb. odškodnění pod 172/2002 Sb.		0,27
Zdravotní péče azylantům a cizincům		0,063
Majetková újma pojištěnoven z provozování zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatelů za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání		0,385
Dotace na minimální povinný příděl do FKSP státním podnikům		0,346
Bezpečnost a ochrana zdraví při práci	0,025	0,04
Celkem mandatorní výdaje vyplývající ze zákona	184,466	422,496

Zdroj: DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky*. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s.

Příloha č.2: Vývoj ostatních mandatorních výdajů

Titul mandatorních výdajů	Rozpočet 1995 skutečnost v mld. korun	Návrh rozpočtu na rok 2004 v mld. korun
I. VÝDAJE VYPLÝVAJÍCÍ Z JINÝCH PRÁVNÍCH NOREM		
Státní podpora hypotečního úvěrování	0	0,43
Novomanželské půjčky	0,142	0,008
Vyplacení jednorázové náhrady ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem	0	0,001
Souhrnné pojištění vozidel	0,020	0,04
Celkem	0,162	0,479
II. VÝDAJE VYPLÝVAJÍCÍ ZE SMLUVNÍCH ZÁVAZKŮ		
Úhrada realizovaných kurzových ztrát při splátkách jistiny zahraničního státního dluhu	0	0
Státní záruky a negarantované úvěry s.o. Správa železniční a dopravní cesty podle z.č. 77/2002 Sb.	0,0782	19,895
Platba úroků za úvěry se zárukou poskytnuté nemocnicím	0	0
Vládní úvěry vč. plynárenských VIA a poplatky za vedení účtů	7,577	1,91
Transfery mezinárodním organizacím, platby MMF, SB, Fond budoucnosti	0,695	2,315
Odvod vlastních zdrojů ES do rozpočtu EU	-	16,866
Celkem	9,054	40,968
Celkem ostatní mandatorní výdaje	9,516	41,465

Zdroj: DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky*. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s.

Příloha č. 3: Vývoj quasi mandatorních výdajů

Titul mandatorních výdajů	Rozpočet 1995 skutečnost v mld. korun	Návrh rozpočtu na rok 2004 v mld. korun
Aktivní politika zaměstnanosti (bez kapitálových výdajů)	0,634	4,184
Kapitola Ministerstvo obrany - bez sociálních dávek	25,855	45,155
Zahraniční pomoc, humanitární pomoc, Viségrádský fond		0,552
Mzdy rozpočtových a příspěvkových organizací vč. pojistného a FKSP (bez mezd zahrnutých v kapitole Min. obrany v rámci vojenských výdajů)	73,243	132,436
Platy duchovních a ostatní platby za provedenou práci vč. pojistného		0,91
Investiční pobídky - na daňovou povinnost		3,05
Celkem	99,732	186,267

Zdroj: DUBSKÁ, Drahomíra. *Mandatorní výdaje státního rozpočtu jako riziko vnitřní nerovnováhy české ekonomiky*. Praha: Český statistický úřad, 2004, 20 s.

Příloha č. 4: Tabulka ke grafu č. 1

Příjmy a výdaje státního rozpočtu		
roky	příjmy	výdaje
1993	358 000	356 919
1994	390 508	380 059
1995	439 968	432 738
1996	482 817	484 379
1997	508 950	524 668
1998	537 411	566 741
1999	567 275	596 909
2000	586 208	632 268
2001	626 223	693 921
2002	705 043	750 758
2003	699 665	808 718
2004	769 207	862 892
2005	866 460	922 798
2006	923 060	1 020 640
2007	1 025 883	1 092 275
2008	1 063 941	1 083 944
2009	974 615	1 167 009
2010	1 170 119	1 334 232
2011	1 250 651	1 437 423

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat z Českého statistického úřadu